

Liefde, woede en waardigheid

Leven als gezin op de bezette Westelijke Jordaanoever

Toine van Teeffelen

Liefde, woede en waardigheid

*Leven als gezin
op de bezette Westelijke Jordaanoever*

Toine van Teeffelen

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Koffie met zout	8
Het voetbalstadion en de school	10
Droomland	12
Kaars in los zand	14
Zenuwen bij de grens	16
Ritmes van Bethlehem	18
Ticket naar de vrijheid	20
Waarom ben je weggegaan?	22
You are beautiful	24
Mary's woede	26
Brood in Bethlehem	28
Je geschiedenis opnieuw ontdekken	30
Bruiloften en eindexamens	32
Optisch bedrog	34
To exist is to resist	36
Killing me softly	38
Toekomst van de Palestijnse identiteit	40
Gezang op het checkpoint	42
Zomerpicknick	44
Palestijns Roodkapje	46
De tijdmachine	48
De moeder kent vermoeidheid noch verveling	50
Democratie op school	52
Mijn droom hangt boven de vuilnis	54
Bezetting als routine	56
Moreel dilemma	58
Leven met een leugen	60
De villa en de rapmuziek	62
Al-Quds Underground	64
Spiegelende verhalen	66
Goochelen met je identiteit	68
Stand-up filosoof	70

Teken hier dat je in Palestina blijft wonen	72
Avatar	74
De Palestijnse Gandhi's	76
Protest, weemoed en verbeelding	78
Weggaan of blijven	80
Gevangenis als leeromgeving	82
Kleine overwinningen	84
Snuf	86
Wilders, staak uw wild geraas	88
Stille Nacht bij de Muur	90
De grote verdwijntruc	92
Het spel om vergunningen	94
Geboortecertificaat voor Palestina	96
Een dode bij de bureu	98
Goedemorgen, waardigheid	100
Gedood op het kerkhof	102
Viva papa, viva Francis	104
Zij zijn geen kinderen meer	106
Dankwoord	108

Fotoverantwoording

Foto voorkant: Nabiha Orfali	
Muur en terminal - Paul van Teeffelen	8
Geboortekerk in Bethlehem - Paul van Teeffelen	15
Aida kamp - Fadi Abou Akleh	25
Checkpoint - Paul van Teeffelen	38
Wadi Khreitoun - Paul van Teeffelen	49
Protesten tegen de Muur - Hamza Bornat	74
[De Kerststal voor de wachttorenen] - Fadi Abou Akleh	91
Paus Francis in Bethlehem - Fadi Abou Akleh	105

Ontwerp omslag: Narratio

ISBN 978 90 5263 492 0

NUR 740

© Uitgeverij Narratio, Gorinchem

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inleiding

Dit boek bevat een selectie van dagboekantekeningen uit de periode 2006 tot en met 2014. Het is geschreven vanuit de stad Bethlehem - de Palestijnse pelgrimstad op de Westelijke Jordaanoever (West Bank) met een gemengd moslim-christelijke bevolking.

Bethlehem is in deze periode ernstig getekend door het Israëliisch-Palestijns conflict en heeft veel last van de Israëliische bezetting. Aan het einde van de vorige eeuw kan men bij de bevolking nog enig optimisme bespeuren over een einde aan het conflict. De akkoorden van Oslo worden in 1993 gesloten. Het Palestijnse Gezag wordt opgericht, eerst onder leiding van Jasser Arafat en later van Mahmoud Abbas. Territoriale geschillen blijven echter voortwoekeren, vooral door de verdere Israëliische kolonisatie van de Westelijke Jordaanoever, gepaard gaande met de bouw van nieuwe nederzettingen en verdere reisbeperkingen voor Palestijnen.

Vanaf eind 2000 tot ongeveer 2004 woedt de tweede Intifada in de Westelijke Jordaanoever en Gazastreek, een nieuwe Palestijnse volksopstand tegen de bezetting. Het landschap van de West Bank wordt ontsierd door honderden Israëliische checkpoints die de mobiliteit van de bevolking ernstig bemoeilijken. In de stad Bethlehem is de spanning geconcentreerd rond een klein pelgrimsoord, het Graf van Rachel. Dit vormt het voornaamste Israëliische militaire bolwerk in de stad en het graf trekt als een magneet relletjes aan.

In 2004 en 2005 bouwt Israël de zogenaamde afscheidingsmuur ten noorden van Bethlehem en rond het Graf van Rachel. Dit gebeurt op gebied dat in de bezette West Bank is gelegen - in strijd met het internationaal recht, dat bouwen op bezet gebied verbiedt. Onderdeel van de muur zijn “checkpoints nieuwe stijl” waarvan sommige qua uitstraling en grootte lijken op internationale grensovergangen.

In 2005 trekt Israël zijn nederzettingen terug uit Gaza maar behoudt de volledige controle over de grenzen van het gebied en

dus over de bewegingsvrijheid van personen en de in- en uitvoer van goederen. In 2006 wint de Palestijnse islamitische beweging Hamas de verkiezingen voor de Palestijnse wetgevende raad op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook. Korte tijd later trekt de rivaliserende beweging Fatah de macht in de West Bank naar zich toe na een mislukte coup tegen de Hamasleiding in Gaza. Leden en sympathisanten van Fatah en Hamas raken in deze periode met elkaar slaags.

Zowel in 2006, 2009/2010, 2012 als in 2014 voert Israël invasies in Gaza uit, die ten doel hebben Hamas te verzwakken en beschietingen door Hamas met Qassam-raketten te voorkomen. De invasies leiden in de praktijk tot grote aantallen slachtoffers onder de Palestijnse burgerbevolking. Israël voert een strikt beleg van Gaza uit met als gevolg dat de bevolking basale middelen van bestaan ontbeert.

Het Palestijnse Gezag onder leiding van Fatah houdt sinds 1996 een vorm van beperkte autonomie in de Palestijnse steden van de Westoever en in de Gazastrook. Hierdoor is het bijvoorbeeld mogelijk een eigen Palestijns leerplan in te voeren. Conform de verdragen van Oslo is het de bedoeling dat er op termijn een Palestijnse staat komt in de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook met (Oost-)Jeruzalem als hoofdstad.

Dat streven komt niet van de grond. Integendeel, vredesonderhandelingen tussen Israël en het Palestijnse Gezag leiden tot niets. De bevolking op de Westelijke Jordaanoever, waaronder Bethlehem, bevindt zich in een soort permanente wachtstand, gekenmerkt door grote reisproblemen (om naar Jeruzalem en Israël te gaan zijn speciale vergunningen nodig) en afhankelijkheid van Israël in economische en andere opzichten. De woon- en leefruimte wordt ook steeds kleiner. Fundamenteel onzeker is of er ooit een Palestijnse staat zal komen.

Bovendien speelt op de achtergrond nog een ander gegeven: velen van de huidige inwoners van een stad als Bethlehem, waaronder begrepen de bewoners van drie vluchtelingenkampen, komen uit plaatsen die tot het huidige Israël behoren.

Zij zien hun rechten niet gerealiseerd in een onafhankelijke Palestijnse staat op de West Bank en in de Gazastrook. Tot de nationale rechten wordt ook de erkenning gerekend van het recht op terugkeer naar gebieden die Palestijnen in 1948 gedwongen waren te verlaten en waartoe men niet mag terugkeren ondanks opeenvolgende VN resoluties. Veel Palestijnse vluchtelingen en hun kinderen wonen in de omliggende Arabische landen als Libanon, Syrië en Jordanië. Voor Israël is omgekeerd het Palestijnse recht op terugkeer in strijd met het zionistische principe van Israël als joodse staat, ofschoon zo'n 20% van de eigen bevolking Palestijns is.

Het vorenstaande is het décor van dit op persoonlijke titel geschreven boek, waarin een schets wordt gegeven hoe mensen in deze situatie met vaak absurde trekken (zoals niet kunnen reizen in je eigen land) proberen om hun vrijheid, zelfrespect en menselijkheid te behouden. Centraal staan mijn Palestijnse echtgenote Mary en onze kinderen Jara en Tamer, in 2006 respectievelijk 9 en 4 jaar oud.

In deze periode werk ikzelf voor het Arab Educational Institute (AEI), een Palestijnse organisatie die verbonden is met de internationale vredesbeweging Pax Christi. Het AEI probeert via informeel, buitenschools onderwijs vooral jongeren en vrouwen sterker te maken en hen ook te laten opkomen voor hun rechten ten overstaan van een lokaal en internationaal publiek.

Toine van Teeffelen
Bethlehem
Oktober 2014

Koffie met zout

14/03/2006

Inmiddels heb ik de nodige ervaring opgedaan met de Israëliische checkpoints nieuwe stijl. Ik noteer de volgende kenmerken in mijn notitieboekje:

Lelijkheid, als eerste indruk, vooral in Qalandia. Je loopt honderden meters over zandheuveltjes, langs betonnen wegversperingen, langs stukken van een negen meter hoge Muur, wachttorens rijzen uit boven de Muur, je komt staal- en draadconstructies tegen, militaire barakken, draaihekjes, uitzicht op

Muur en terminal

desolate parkeervlakten, geïmproviseerde vuilnisstortplaatsen en eeuwig durende werkzaamheden. In Bethlehem is het weliswaar ordelijker en schoner - vanwege de toeristen - maar ook hier is de “terminal” qua ontwerp koud en lelijk.

Hoog-laageffect. In Bethlehem kijk je omhoog en zie je soldaten over ijzeren steigers lopen. Ze kijken op je neer. Je voelt je bekeken en klein. Je moet steeds naar boven kijken om de groene lichtjes te ontdekken die aangeven dat je ergens langs kunt. Zitten er soldaten in de wachttorens die boven de Muur uitrijzen? Je weet het niet.

Doolhof. Als er geen stroom mensen is die je kunt volgen, weet je vaak niet waar je precies naar toe moet. Gisterochtend vroeg stond ik bij de Bethlehem terminal met een groepje mensen te wachten en alsmaar te roepen: “Hallo! Is there somebody?!” Iemand van de *Ecumenical Accompaniment Program* van de Wereldraad van Kerken belde met zijn mobiel een wachtpost. “Yes... *They are waiting here for 15 minutes, no, not so long yet. They don't know where to go.*” Het groepje en ik probeerden een andere toegangspoort

achter het beton en we ontdekten dat daar een soldate zat die alles moest hebben gehoord maar helemaal niets deed, op haar stoel zat vastgeplakt.

Als vee. Zowel in Bethlehem als Qalandia loop je door zoveel hekken, hokken en betraliede gangen dat je onwillekeurig het gevoel krijgt als vee te worden behandeld.

Onvoorspelbaarheid. Een kenmerk van nieuwe of oude stijl checkpoints: Je weet niet hoe lang je moet wachten. Tot nog toe heb ik geluk gehad.

Geen oogcontact. In de Bethlehem-terminal ga je door zo'n drie tot vier controleposten. Bij de eerste post zit een soldaat met zijn hoofd op tafel te slapen. Wanneer je door het poortje gaat en een gepiep te horen is wordt hij wakker en haalt je terug. Bij de X-ray controle zit een soldaat verscholen achter donker glas.

Technologie. Compleet met piepjes, drukknopjes en lichtjes boven je. Natuurlijk doet de technologie het regelmatig niet, of doet het te goed, zodat de X-ray maar blijft piepen, al denk je alles te hebben neergelegd wat van metaal is.

Taal. Soldaten spreken veelal Hebreeuws tegen Palestijnen, toeristen of bezoekers, zelfs wanneer je Engels terugspreekt. Een directrice van een vrouwenorganisatie zei me eens dat het voor Palestijnen een subtiele vorm van geweldloos verzet is om bij checkpoints in het Arabisch te antwoorden.

Grenseffect. De terminals zijn enorm groot. Ze geven de indruk dat het om permanente grensposten gaat. Ze staan echter wel op bezet gebied.

Hypocrisie. Wanneer je door de grenspost richting Bethlehem gaat zie je onder een militaire wachttoren een enorm, metershoog spandoek over de Muur gedrapeerd met de slogan "Peace Be Upon You" – getekend: Israëliisch Ministerie van Toerisme.

Kortom, als je 's ochtends vroeg door zo'n terminal gaat en alle ervaringen op je laat inwerken, begint de dag met een bak koffie vol zout.

Het voetbalstadion en de school

14/06/2006

“Een huisje aan zee,” zucht Mary, “daar heb ik zin in.” “Gisteren gooide de Israëlische luchtmacht per ongeluk een bom op een familie, die aan het picknicken was op het strand van Gaza,” antwoord ik.

Hoe wek je een vakantiegevoel op als de zomer op komst is?

We doen een spelletje. Mary helpt mij met het leren van Arabisch. Dezelfde letters in ietsje andere volgorde hebben een totaal andere betekenis. “*Barqus*” is “ik dans.” “*Baqrus*” is “ik bijt.” Ik dans met je, ik bijt je, zegt ze uitdagend.

Jara speelt checkpointje in huis. Ze strekt haar been uit in de nauwe gang zodat Tamer en ik er niet doorheen kunnen. Ze houdt mijn kaart van de dierentuin tussen haar uitgestrekte middel- en wijsvingers, zoals soldaten doen wanneer ze achteloosheid veinzen. Ze bekijkt mijn kaart langdurig terwijl ze me ondertussen zit te begluren om zogenaamd te checken of de foto wel goed lijkt. Tamer neemt het spelletje over en laat me alleen door wanneer ik voor hem op en neer dans. De kinderen vinden het maar wat leuk om papa orders te geven. Ik probeer via snelle sprints en huiselijke zijpaden de checkpoints te omzeilen.

We spelen voetbal in de tuin, Jara zegt dat ze Palestina is en ik ben Nederland. De bal komt een paar keer onder de auto van de burens waaruit vieze smurrie lekt. (Nog steeds is er in deze tijd geen regelmatige benzine-aanvoer in de Palestijnse gebieden). Net als vroeger toen ik zelf veel voetbalde, haal ik met het topje van de vinger languit liggend de ballen terug.

Met een buitenlandse gast ga ik op bezoek in het dorpje Al-Khader bij Bethlehem, vlakbij *Road 60* waarlangs de auto's vanuit Jeruzalem naar de nederzettingen in het zuidelijk deel van de Westoever rijden. Riqbaal, docent geschiedenis in het dorp, laat een groot voetbalstadion zien dat over twee maanden open gaat. De project manager is in vakantiestemming en rookt in zijn luie stoel een *nargila* [waterpijp]. Riqbaal roept luid: “Kijk, daar is de project manager.” De man is licht beschaamd en laat via een

computersimulatie zien hoe straks het voetballen in het stadion eruit zal zien. Riqbaal daagt mij uit en loopt over de trappen van het stadion snel naar boven om me daarna schijnbaar verbaasd te vragen hoe het kan dat ik zo moet uithijgen.

Naast het stadion is zijn school. Op het moment zijn er van de 350 leerlingen 60 leerlingen in de gevangenis, waarvan 14 het eindexamen niet kunnen doen. In de gevangenis zitten ze hard te blokken, zegt Riqbaal. Hoe kan dat: 60 van de 350 leerlingen in de gevangenis? De kinderen spelen Tom en Jerry, kat en muis, met de soldaten, legt Riqbaal uit. Ze hebben niets te doen en gooien stenen. Het is als een ritueel. De soldaten jagen achter de kinderen aan, die hard weglopen en soms gepakt worden. De docenten proberen te bemiddelen. Laatst werd Riqbaal kwaad en moest hij zelf een paar dagen de cel in.

We bekijken de schoollokalen. Overdag tijdens de lessen moeten de rolluiken van de ramen meestal dicht. Je hebt kans dat de jongeren oogcontact met de soldaten maken en dan wordt de situatie in de les onbeheersbaar. Alleen de ramen kunnen open blijven van waaruit je naar het binnengelegen schoolplein kijkt. Riqbaal laat ons een paar gebroken vensters zien. Soldaten schieten soms op de ramen, zegt hij achteloos alsof het een gegeven is waar je je maar bij hebt neer te leggen. Ik ben benieuwd hoe veilig het voetballen straks in dat nieuwe stadion is.

Droomland

28/06/2006

“Waar is nachtmerrieland?” zegt Tamer na afloop van een cartoonfilm over de dromen van een jongetje die soms naar droomland en soms naar nachtmerrieland gaat. In Gaza, denk ik. “Wanneer je lelijke dingen meemaakt in je dromen, dan heb je een nachtmerrie,” antwoord ik. “Ik ben geen lelijk eendje, dus hoef ik niet naar nachtmerrieland,” repliceert hij met zijn eigen logica. Kom, laten we dan maar naar droomland gaan, zeg ik. Een land hier ver vandaan.

Een aantal Palestijnen en een team van Duitse programmeurs zijn een nieuwe website aan het opzetten, Palestine-Family.net. Die is bedoeld als een *virtual homeland*, een soort cultureel archief waarin je van alles over de cultuur en geschiedenis van Palestina kan vinden. Van mythen en sprookjes tot recepten en traditionale medicijnen, van *oral histories* tot oude landschaps- en familiefoto's, van kaartwerk tot aan artikelen over Palestijnse religieuze gemeenschappen. En natuurlijk familiemateriaal. Een paar vrijwilligers zijn verbeterd bezig *items* op te laden. Mary, haar familie en ik hebben een oude schoenendoos van Mary's vader doorgeploegd en zo'n 30 documenten verzameld uit de Jordaanse, Britse en Turkse tijd die worden gescand en geplaatst op de site. Het gaat om stukken als een aanmaning van een bank, registratiepapieren, belastingformulieren, een geboortecertificaat, een bewijs van eerste communie.

Hoe, zo is de vraag van de webmaster, moet “Palestina” nu op de home page worden gesymboliseerd? Op de site is Palestina een fletsblauw dorpje veraf gelegen in de bergen. De webmaster stuurt als alternatief een actuele foto van een meisje dat hoopvol en spontaan kijkt met achter haar de onmetelijk hoge Muur. Is de Muur een symbool van Palestina, discussiëren we. Moet je een website over het bijzondere en mooie van de Palestijnse identiteit laten beginnen met de Muur? Is de Muur nu al zo dominant dat je Palestina niet meer zonder kunt zien?

Andere symbolen van Palestina passeren de revue: de

onverwoestbare cactus, de gelaagde stenen terrassen die zo karakteristiek zijn voor de Palestijnse heuvels en uitdrukking geven aan het geworteld zijn. Of toch een oude familiefoto? Maar is dat niet teveel “verleden” – terug in de mist van de tijd? Een droomland dat je vasthoudt in je hart, dat je beschermt tegen de actuele beelden van de verwoesting van Gaza en tegen de lelijke Muur en de checkpoints?

Een Palestijnse uit Berlijn schrijft dat ze het liefst iets op de *home page* wil zien dat een gevoel van onmiddellijke aanwezigheid geeft, alsof je het land kan aanraken. Geen veraf-symboliek. Ze denkt aan de *hanoun*, de wilde rode bloempjes die je aan het begin van de lente overal ziet bloeien. Toen ze jong was ging ze het land op, plukte die bloemen en rook eraan. Omdat ze geen geur hadden, dacht ze dat de bloempjes er alleen maar waren om de lente aan te kondigen. Het was vroeger gebruikelijk om tijdens de lente in Palestina met groepen mensen de velden in te gaan, over de terrassen te springen, bloemen te plukken. Toen Mary en ik ons verloofden, stuurden we een kaart met een foto van ons beiden tussen de *hanoun*.